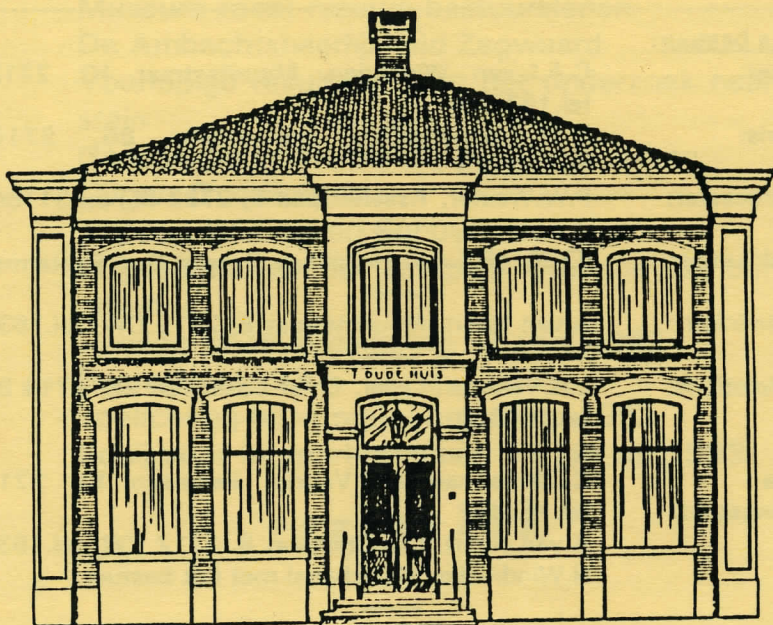

„'t Seghen Waert”

verenigingsblad van het Historisch Genootschap

Oud Soetermeer

opgericht 12 januari 1949

11e jaargang, nr 5
november 1992

'T SEGHEN - WAERT

Verenigingsblad van het
Historisch Genootschap Oud Soetermeer

11e jaargang, nr 5

november 1992

Dagelijks bestuur:

Voorzitter: C.A.L.van Wieringen, Mauritsstraat 10, 2712 CW;
tel.163764

Secretaris: H.M.J.Windmeijer, Herikerberg 86, 2716 EX;
tel.211119

Penningmeester: P.W.Wester, Asselierspad 6, 2722 BL; tel.311666

Postbanknummer: 4788145 t.n.v. Historisch Genoot.Oud Soetermeer

Ledenadministr.: A.van Noort, Mauritsstraat 8, 2712 CW; tel.163559

Public Relations: L.H.Veldman-Keller, Ernst Casimirstr.25, 2713 BD;
tel.164070

**Redactie
verenigingsblad:** C.J.Moerman-van Voorst, Irenelaan 15, 2712 CC;
tel.163487
A.van Noort, Mauritsstraat 8, 2712 CW; tel.163559
H.Windmeijer als schakel met het bestuur

Contactpersonen werkgroepen:

**Archeologische
werkgroep (AWZ):** P. van Domburg, Voorweg 162; tel.517058

**Genealogie en
heraldiek:** M.Vijverberg-Kalkema, Stekelbaarsslot 35;
tel.316552

**Interviewgroep
'Sprekend verleden':** E.W.van den Burg, Fred.Hendriklaan 32; tel.164858

Archiefonderzoek: R.Grootveld, Glanswit 33; tel.611720

Historisch Museum 't Oude Huis:

Conservator: Jouetta van der Ploeg, p/a Dorpsstraat 7, 2712 AB;
tel.164735 (maandag t/m donderdag van 9 tot 16 uur)

Openingstijden: woensdag-, zaterdag- en zondagmiddag van 13-16 uur

INHOUD

2. Nieuwe leden
2. Contributie-'92 betalen !
3. Uitnodiging ledenvergadering 25 november
4. Archiefhulp gevraagd
5. Activiteitenkalender
6. Museum zoekt nieuwe bestuursleden
7. De Ambachtsheerlijkheid Zegwaard
9. Voorlopige resultaten van het onderzoek naar Palenstein
13. Genealogie en Heraldiek; dank voor giften
14. Cursus Oud Schrift
14. Vapour, Wulven en Schuylenburch
22. In gesprek met het echtpaar Groenheyde; dank voor giften
26. Verslag ledenvergadering 27 april 1992
30. Begroting-1993
31. Toelichting bij voorstel-begroting-1993
32. Kopij voor februari-nummer: 16 januari 1993

#####

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door financiële steun van de volgende Zoetermeerse bedrijven:

Van As Makelaardij, Eerste Stationsstraat 61, tel. 16 44 45

Bouwmarkt De Bouwhof, Bleiswijkseweg 11, tel 31 07 00

Van Oosterom Schoen en Mode, Dorpsstraat 107, tel. 16 30 29

Rové Verlichting, Dorpsstraat 198, tel. 16 64 88

Van der Spek Makelaardij en Assurantiën, Dorpsstr.50, tel. 16 77 71

Schoenen Van Veen, Dorpsstraat 83, tel. 16 31 65

Taxibedrijf Van der Slik, Kerkenbos 1-9, tel. 51 51 51

Slagerij Vollebregt, Dorpsstraat 127, tel. 16 35 25

Van Waay Damesmode, Dorpsstraat 89-91, tel. 16 31 67

Van Waay Herenmode, Dorpsstraat 163 a/b, tel. 16 39 10

VAN HET BESTUUR

Ledenbestand

In dit nummer mogen we weer negen nieuwe leden verwelkomen. Voor zover niet anders vermeld, wonen zij in Zoetermeer. De nieuwe leden zijn:

J.C.Boonekamp, Dr.J.W.Paltelaan 156
C.A.M.Klein, Tijberg 55
Mevrouw M.W.Krans-K., Draflaan 10, Gorssel
Mevrouw A.van Leeuwen, Willemstraat 151
G.A.M.Loman, Vestdijkhove 45
Mevrouw G.C.A.Meyer-Pietersen, Graaf Janstraat 44
Mevrouw H.W.Oosterling, Oliver Hardystrook 16
Rijksdienst voor Monumentenzorg, Zeist
A.van Ruitenburg, Louis Armstrongrode 35

Rekening houdend met twee 'bedankjes' brengt dit het ledental per 16 oktober op 881.

Contributie

Het is toch wel vervelend, dat je in het november-nummer moet meedelen, dat dertig leden hun contributie nog niet hebben betaald, hetgeen voor eind april had dienen te gebeuren. Zij, die vóór 1 juli al lid waren, hebben een herinnering kunnen lezen in het april en het juni-nummer en hebben bovendien een persoonlijke herinnering ontvangen. Het heeft helaas niet helemaal mogen baten. Of pakken ze nu meteen een acceptgirokaart.....?

Aan degenen, die na 1 juli lid zijn geworden en nog niet hebben betaald - dat zijn gelukkig maar enkelen- wordt vriendelijk verzocht een en ander vóór eind november in orde te maken. Zij kunnen volstaan met het halve contributiebedrag.

Voor degenen, die de hun toegezonden acceptgirokaart(en) niet meer kunnen vinden:

contributie minimaal f 20,00 (mag ook ietsje meer zijn) per jaar, te storten op Postbank nr 3426901 ten name van Historisch Genootschap 'Oud Soetermeer' te Zoetermeer. Verder wordt een vrijwillige bijdrage aan het werk van de diverse werkgroepen zeer op prijs gesteld.

Tot nu toe werd totaal aan 'extra' giften boven de minimum-contributie f 2.524,00 ontvangen, waarvoor heel hartelijk dank.

Ledenvergadering 25 november 1992

Hierbij nodig ik u uit de najaars-ledenvergadering bij te wonen, die wordt gehouden op woensdagavond 25 november a.s.

Plaats: grote zaal van de Morgenster, Nassaulaan 1.

Aanvang: 20.00 uur.

De agenda ziet er als volgt uit:

1. Opening
2. Verslag voorjaarsvergadering 27 april 1992 (zie elders in dit blad)
3. Mededelingen van het bestuur
4. Bergroting 1993 (zie elders in dit blad, met toelichting)
5. Rondvraag
6. Sluiting.

H.M.J.Windmeijer, secretaris

Bestuurswisseling voorjaarsvergadering

Op de voorjaars-ledenvergadering van april 1993 zijn enkele bestuursleden aan de beurt om af te treden:

De heer C.van Wieringen (voorzitter) is aftredend en niet herkiesbaar, na ruim twintig jaar als bestuurslid werkzaam te zijn geweest.

De heren P.van Domburg (namens AWZ), H.Klos, H.Windmeijer (secretaris) en L.van Zwet (namens AWZ) zijn eveneens aftredend, maar wél herkiesbaar.

Aftreden gebeurt tegenwoordig na drie jaar, waarna men slechts één maal voor drie jaar kan worden herkozen. Dit is in 1989 in de nieuwe statuten vastgelegd.

Wij roepen alle leden op eventuele kandidaten bij het bestuur aan te melden.

ARCHIEFHULP GEVRAAGD

Het archief van het Historisch Genootschap bevat tientallen kaarten en tekeningen, honderden boeken, duizenden foto's en dia's en stapels documentatie over allerlei onderwerpen. Veel van dit materiaal is ter inzage voor iedereen die daar belangstelling voor heeft, maar er is ook veel dat nog uitgezocht, opgeplakt, genummerd of uitgetypt moet worden. Op het ogenblik zijn wij daar met zijn tweeën mee bezig en we zouden best wat hulp kunnen gebruiken om dit historische materiaal sneller en beter te kunnen sorteren en beschrijven.

Wie zoeken wij? Mensen met interesse in Oud Soetermeer, die minimaal een ochtend of een middag per week in museum 't Oude Huis beschikbaar kunnen zijn. Administratieve ervaring en een beetje kennis van Zoetermeer zijn handig, maar niet beslist noodzakelijk. Juist door het werken met historisch materiaal is veel over Zoetermeer te leren voor mensen die daar plezier in hebben.

Als u ons wilt helpen om de groeiende papierberg in toom te houden, neemt u dan contact op met Joke Huisman, tel. 16 31 79 of met Ronald Grootveld, tel. 61 17 20. Op woensdagmiddag zijn we in het algemeen in 't Oude Huis te bereiken, tel. 16 47 35.

#####

ACTIVITEITENKALENDER

- do 19 november: Lezing, verzorgd door AWZ, over eigen opgravingen en onderzoek;
Morgenster, Nassaulaan 1, 20.00 uur
- wo 25 november: Ledenvergadering (begroting 1993);
Morgenster, Nassaulaan 1, 20.00 uur
- di 5 januari: Nieuwjaarsreceptie, 't Oude Huis, 20.00 uur
(datum onder voorbehoud; zie t.z.t. kranten)
- za 16 januari: Open Huis voor leden en niet-leden; de werkgroepen zijn aanwezig om informatie te geven over hun activiteiten;
Dorpsstraat 7 van 10.00 tot 16.00 uur
- di 23 februari: Lezing over de geschiedenis van de Zoetermeerse kerken, door Drs. J. van der Spek;
Morgenster, Nassaulaan 1, 20.00 uur
- wo 24 maart: Vertoning van oude films over het leven in Zoetermeer;
Kruispunt, Osyiaan 2, 20.00 uur

TOELICHTING ARCHEOLOGISCHE DIAPRESENTATIE

Op donderdag 19 november a.s. houdt de Archeologische Werkgroep Zoetermeer een presentatie van haar werkzaamheden in de afgelopen jaren. Door de leden van de werkgroep zal aandacht worden besteed aan het hoe en waarom van een opgraving, van archiefonderzoek, vondstverwerking en van het feitelijke graafwerk. Aan de hand van de opgravingsprojecten Palenstein, Leidsewallen en Reguliersdam wordt getoond welke nieuwe feiten over de Zoetermeerse geschiedenis uit de bodem kunnen komen. Naast de presentatie zullen ook bodemvondsten van de

afgelopen jaren te zien zijn, waaronder enkele resultaten van de onlangs verrichte opgraving bij het parkeerterrein naast Albert Heijn in de Dorpsstraat.

De avond wordt gehouden in de grote zaal van de Morgensterkerk, Nassaulaan 1; de presentatie begint om 20.00 uur. Leden van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer hebben gratis toegang, anderen betalen f 2,50.

#####

MUSEUM

INTERESSE IN MUSEUMZAKEN?

Het Historisch Museum 't Oude Huis, Zoetermeers enige museum, wordt sinds 18 januari 1989 door een zelfstandige stichting beheerd. In het museum wordt de plaatselijke bevolking geïnformeerd over haar geschiedenis door wisselende tentoonstellingen over uiteenlopende onderwerpen. Tevens verwerft, beheert en onderzoekt het museum een heemkundige collectie. De afgelopen vier jaar is een professioneel museumbeleid ontwikkeld. De hoge bezoekersaantallen, de waardering van de bevolking en subsidianten geven daarvan blijk.

Begin 1993 valt een aantal functies in het stichtingsbestuur open, waaronder die van penningmeester. Het bestuur ziet die plaatsen weer graag snel bezet.

Allereerst zijn wij op zoek naar bestuursleden die interesse hebben in de geschiedenis van Zoetermeer en die zich actief willen inzetten voor het museum. Bestuurlijke ervaring is niet beslist noodzakelijk, wèl de wil te streven naar een optreden dat zich kenmerkt door slagvaardig optreden en het scheppen van een goede sfeer binnen het bestuur.

Tevens zijn we op zoek naar een administratieve kracht, die de penningmeester een paar uur per week met de boekhouding kan bijstaan.

Heeft u zin om met de conservator, de vrijwilligers en de andere bestuursleden samen te werken en het museum stevig te helpen verankeren in de Zoetermeerse samenleving, aarzel dan niet en bel overdag conservator Jouetta van der Ploeg (16 47 35), 's avonds voorzitter Ton Vermeulen (16 78 46) of penningmeester Hans Kamphuis (41 76 65).

#####

DE AMBACHTSHEERLIJKHEID ZEGWAARD

In de middeleeuwen ontstond het zogenaamde leenstelsel. Eenvoudig gesteld, gaf een leenheer -vaak een koning of keizer- een stukje land in leen aan een zogenaamde leenman. De leenman bestuurde dit stukje land en had hier de nodige voordelen van.

Een voorbeeld van een leenheer-leenman verhouding was de keizer van het Duitse rijk en de graaf van Holland. De eerste graven van Holland hadden hun gebied in de omgeving van Leiden, maar vergrootten dit aanzienlijk. Zo werden ze steeds machtiger.

Op den duur werkte het leenstelsel niet meer. De graven werden onafhankelijk van de keizer en gingen zich steeds meer als leenheer gedragen. De graaf van Holland benoemde edelen, die binnen het graafschap een stukje land mochten beheren. Dit stuk land bestond meestal uit een paar boerderijen, een kerk en een aantal woningen. Men noemde dit geheel een ambachtsheerlijkheid of een hoge heerlijkheid.

Het was graaf Floris V van Holland, die het bestuur moderniseerde. Hij verdeelde Holland in acht baljuwschappen, die op hun beurt weer bestonden uit ongeveer honderdvijfenzeventig ambachten, te vergelijken met de huidige gemeenten. Een baljuwschap was een bestuurlijk-juridisch district waar een hoge ambtenaar van de graaf, de baljuw, aan het hoofd stond. Een ambacht was een dorp met omgeving, dat soms bestuurd werd door een lagere grafelijke ambtenaar, de schout of de plaatselijke adel.

De ambacht was namelijk een bron van inkomsten voor de lagere adel. Boetes uit de lagere rechtspraak, zoals inzake vechten, beledigen en zaken over vee en landbouw mochten ze zelf houden. Ook kregen ze een aantal grafelijke privileges (voorrechten), zoals het jacht- en visrecht, of het recht om tol te heffen op wegen, rivieren of (wind)molens; de ambachtsheer bezat namelijk de wind die de wieken deed draaien! Andere rechten waren het zwaandrift (recht om zwanen te houden), aandrift (aangeslibd land was eigendom van de ambachtsheer). Ook had de ambachtsheer het recht om bepaalde mensen te benoemen, zoals de dorpsgeestelijke.

De naam ambacht zien we nog terug in verschillende plaatsnamen, zoals Hendrik Ido Ambacht of Bergambacht.

Ook Zegwaard was een ambacht. Voor 1286 was het waarschijnlijk met Zoetermeer één dorp. De ambachtsheren van Zegwaard waren meestal ook de bewoners van de ridderhofstede Palenstein. Het kasteel Palenstein moet nog vóór 1150 gesticht zijn. Het was gelegen ten noorden van de latere Dorpsstraat en ten oosten van de Leidsewallen. In de veertiende eeuw is het een ridderhofstede met boomgaard en singels. Later diende het als woning voor de schout. Een aantal bekende families, waaronder de familie Osy, is ambachtsheer van Zegwaard geweest.

De graaf rekende ook de waterstaat tot zijn zorg. De landverdediging omvatte namelijk ook de strijd tegen het water. Lokale edelen waren vaak als organisatoren aanwezig. Ze kregen dan van de graaf een 'groot stuk wildernis' in leen tegen de verplichting dit gebied te ontginnen. Maar vaak kwamen initiatieven als een spontane actie uit de plaatselijke gemeenschap, bijvoorbeeld van de ambachtsheer.

Ook hier zorgde graaf Floris V voor de eerste organisatie. Polders en buurtschappen, die door een dijk werden beschermd, vormden een waterschap.

In eerste instantie traden de schepenen op met ambachtsheer of schout. Na de twaalfde eeuw komen er speciale functionarissen voor: de heemraden en de dijkgraaf. Deze moesten zorgen voor het onderhoud van dam en sluisen. Vaak werd dit collectief gedaan. Hieruit ontstonden later de hoogheemraden en het hoogheemraadschap, zoals dat van Rijnland. Binnen het Rijnland lag de 'Palensteinsche polder', die vóór de droogmaking, eind 1762, Buitenwegsepolder heette. De al eerder genoemde familie Osy speelde een belangrijke rol bij de droogmaking. Joan Osy werd in 1763 eigenaar van de gehele polder. Hij was zo 'heer en meester in de droogmakerij'. Zijn benoemingen vielen niet altijd even goed en een aantal heemraden ging klagen bij Rijnland over dit 'imaginair souverainiteitje' van de ambachtsheer. Maar allerlei pogingen het geheel te veranderen, mislukten. Pas in 1774 deed de ambachtsheer afstand van zijn rechten in de polder.

Aan het einde van de achttiende eeuw, na de Franse revolutie, werden de rechten en het bestuur van de ambachtsheren afgeschaft. De rechten van de heerlijkheden kwamen aan andere instanties en de gemeente en provincie deden hun intrede.

Zie geraadpleegde literatuur op de volgende bladzijde.

Literatuur:

- D.Blok e.a., *Algemene geschiedenis der Nederlanden, deel 3* (Haarlem 1982)
- C.Bunnik, *Oorsprong en geschiedenis van de Hollanders* (Amsterdam/Brussel 1982)
- W.F.van der Burch en G.J.A.Runsink, *Geschiedenis van de Palensteynse Polder* (Zoetermeer 1969/1972)
- P.van Domburg, *Van dorpskern tot groeikern* (Zoetermeer 1987)
- P.G.Hoefnagel, *Zoetermeer, een Hollands tweeling dorp* (Europese bibliotheek, Zaltbommel 1969)
- H.P.H.Jansen, *Hoekse en Kabeljauwse twisten* (Bussum 1966)
- J.de Rek, *Van Hunebed tot Hanzestad, II* (Baarn 1983)

# # # # # # # #

VOORLOPIGE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK NAAR PALENSTEIN

door
B.C. Westenbroek

Inleiding

Palenstein was een van de weinige middeleeuwse adellijke woningen die gesitueerd waren in het uitgebreide Hollandse veengebied. Over dit goed is tamelijk veel bekend. Een deel van het kasteel en het voorhof is opgegraven. Een reconstructie van de plattegrond van het goed Palenstein is hierdoor mogelijk. Verder is door uitgebreid archiefonderzoek veel bekend over de eigenaars en bewoners van deze woning.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd door leden van de Archeologische Werkgroep Zoetermeer. Tot nu toe zijn er vier opgravingen op het voormalige kasteelterrein geweest. De eerste vond plaats in 1972, na de afbraak van een fabriek. Helaas is toen door een ongelukkige samenloop van omstandigheden de opgraving in een vroeg stadium

stopgezet. Een groot deel van het voorhof, dat bij het kasteel van Palenstein hoorde, is toen zonder dat het onderzocht werd onder de nieuwbouw verdwenen. In 1979 is op een ander deel van het terrein van het voormalige huis Palenstein een tweede poging gedaan om het kasteel op te graven. Toen zijn delen van de slotgracht opgegraven, die toen niet als zodanig werden herkend. Bij de voorlaatste graafcampagne, van 1984 tot en met 1986, zijn delen van de slotgracht en funderingsresten van het kasteel onderzocht. In 1992 is een groot deel van een groot gebouw, dat op het voorhof stond, opgegraven.

Een uitgebreid verslag over Palenstein is in voorbereiding. Dit artikel geeft in een paar woorden de huidige stand van zaken weer, betreffende het onderzoek naar deze adellijke woning.

De stichting van Palenstein

Het goed Palenstein lag in het voormalige ambacht Zegwaard ¹⁾. Uit archiefonderzoek is bekend, dat Palenstein altijd eigendom was van de ambachtsheren van dit ambacht. In de jaren 80 van de dertiende eeuw werd het ambacht Zegwaard door *Florens van Brederode* in leen gehouden van de Graaf van Holland. Door huwelijk kwam het ambacht Zegwaard aan het begin van de veertiende eeuw in bezit van de Heren van Egmond. Het is onwaarschijnlijk, dat deze ambachtsheren al een versterkt huis in Zegwaard bezaten. Ze hadden elders aanzienlijke huizen temidden van hun belangrijkste bezittingen. Floris van Brederode en zijn erfopvolgers woonden hoogst waarschijnlijk in Monster, in het huis 'De Doortoge'. De heren van Egmond bezaten in Egmond een fors kasteel.

In 1370 ontving *Willem van Egmond*, een jongere zoon van *Heer Jan, Heer van Egmond*, de ambachten Zegwaard en Zevenhuizen als vaderlijk erfdeel. Willem van Egmond zal degene zijn geweest, die het goed Palenstein heeft laten bouwen. Hij is de stamvader van een nieuwe tak van de familie Van Egmond, die zijn belangrijkste bezittingen had in het veengebied. De bouw van een kasteel zal zijn positie als lokale heerser hebben versterkt.

De oudst bekende vermelding van Palenstein dateert uit 1398. Via het archiefonderzoek van de stichting kan het goed dus worden geplaatst tussen 1370 en 1398. Deze datering wordt door het archeologische onderzoek versterkt. Het oudste deel van het omgrachte huis moet volgens de opgravingsgegevens ook uit die tijd stammen.

De opgegraven funderingsresten van het omgrachte huis bestonden uit lange, houten palen. Deze waren door het veen tot ver in de kleigrond geheid. Op deze palen rustte het opgaand muurwerk.

De eigenaren van Palenstein tot de afbraak aan het eind van de achttiende eeuw

Willem van Egmond, ridder, behoorde tot de belangrijke edelen van Holland. Regelmatig komen we hem tegen in de omgeving van de Graaf van Holland. Een aantal keren is hij opgeroepen om ten strijde te trekken. Aan het begin van de vijftiende eeuw hoorde Heer Willem van Egmond tot de politiek benadeelde fractie. In 1409 viel hij bij de Graaf van Holland in ongenade. Zijn goederen werden toen in beslag genomen. *Arent van Egmond*, zoon en opvolger van Heer Willem van Egmond, was namelijk betrokken bij gevechten tegen *Jacoba van Beyeren*, Gravin van Holland. Rond 1420 keerde het politieke getij voor de eigenaren van Palenstein en begon voor hen een zeer gunstige periode. De bewoners van Palenstein hebben dan succesvolle loopbanen. We komen ze tegen als schout, als aanvoerders van leger troepen en als baljuw.

Tot 1485 hebben de nazaten van de stichter van Palenstein op dit goed gewoond. Rond 1485 trouwde de toenmalige eigenaar, *Wouter van Egmond*, met de *Vrouwe van Schagen*. Na dit huwelijk woonde hij in het kasteel van zijn vrouw te Schagen. Een paar jaar na zijn overlijden in 1491 kwamen zijn goederen, waaronder Palenstein, in bezit van de kinderen van zijn zuster.

Door vererving en verkoop kwamen het goed Palenstein en het ambacht Zegwaard achtereenvolgens in handen van een groot aantal families, waaronder de geslachten Van Zwieten, Van Bourgondië en Oem van Wijngaarden. Geen van hen interesseerde zich erg voor het goed. Het bezit van het ambacht waarmee het goed verbonden was, achtte men veel belangrijker. Soms waren de ambachtsheren voor bestuurlijke zaken in Zegwaard. Op Palenstein zullen ruimtes voor hen zijn gereserveerd. Het grootste deel van het goed zullen ze hebben verhuurd. In deze periode werd Palenstein vaak bewoond door personen die een ambt hadden bij de ambachtsheer. De schout van het ambacht komt dan ook regelmatig als bewoner voor.

Palenstein had ook een administratieve functie. Vanuit dit goed werden de bezittingen beheerd, die de ambachtsheer in de omgeving had. De goederen werden beheerd door een rentmeester. Vaak fungeerde de schout van Zegwaard als rentmeester.

Uit archiefgegevens weten we, dat aan het einde van de zestiende eeuw op Palenstein twee huizen stonden. Eén huis heette 'het grote huis', het andere 'het oude huis'. In 1613 verkocht de toenmalige eigenaar van Palenstein, *Johan van Bourgondië*, 'het oude huis'. Geldgebrek van de

verkoper zal de reden zijn geweest voor deze verkoop. Deze eigenaar van Palenstein heeft gedurende zijn leven een groot deel van zijn voorvaderlijke goederen verkocht. Hij maakte zelfs zo veel schulden, dat zijn erfgenamen in 1643 het ambacht Zegwaard met Palenstein hebben moeten verkopen. Koper was *Jacob Oem van Wijngaarden*. Hij was ook al ambachtsheer van Zoetermeer. Uit archiefgegevens is bekend, dat rond 1650 op Palenstein een nieuw gebouw is verzezen.

In 1750 zijn het ambacht Zegwaard en het goed Palenstein verkocht aan *Joan Osy*. Hij stamde uit een Rotterdamse koopmansfamilie, die in korte tijd zeer rijk is geworden. Het bezit van deze heerlijkheid werkte voor deze familie zeer statusverhogend. Uit het archiefonderzoek blijkt, dat de *Osy's* meer interesse voor het goed toonden dan de vorige eigenaren. Ze verbleven vaak op Palenstein. Van 1756 tot en met 1774 woonde zelfs de zoon van de ambachtsheer hier. In 1781 gebruikte de Oostenrijkse keizer als gast van de ambachtsheer het middagmaal op Palenstein. In 1792 en 1793 werden alle gebouwen op Palenstein afgebroken om plaats te maken voor een luxueus buitenhuis met een park.

De onderzochte gebouwen

Van 1984 tot 1986 is een omgracht gebouw opgegraven. Het stond op een vierkant eiland met zijden van ongeveer veertien meter. Aan drie kanten was de gracht ruim negen meter breed, aan één kant ruim veertien meter. Het oudste deel van dit huis bestond uit een rechthoekig gebouw. De breedte hiervan bedroeg ongeveer zeseneenhalve meter, de lengte ruim twaalf meter. Dit deel zal nog gebouwd zijn aan het eind van de veertiende eeuw. In het tweede kwart van de vijftiende eeuw werd het gebouw vergroot met een bouwwerk met een breedte van ruim zes meter en een lengte van acht meter. Uit het opgravingsonderzoek blijkt, dat dit gebouw in de tweede helft van de achttiende eeuw grondig is opgeknapt. Ook zijn de grachten toen aanzienlijk versmald. Dit omgrachte gebouw moet het huis zijn geweest dat rond 1600 bekend stond onder de naam 'het grote huis'. Dit gebouw was het eigenlijke kasteel van Palenstein. In 1792 is het afgebroken.

Het gebouw, dat in 1992 is opgegraven, stamt uit de vijftiende eeuw. Het is gebouwd in de periode dat de eigenaren van Palenstein op dit goed woonden. Dit gebouw werd rond 1600 'het oude huis' genoemd. Het maakte deel uit van het voorhof van het kasteel van Palenstein. In 1613 werd het door de toenmalige eigenaar van Palenstein verkocht. Later was het in handen van de Remonstrantse Gemeente.

Van enige gebouwen, die op het landgoed Palenstein stonden, zijn

enkele afbeeldingen uit het begin van de achttiende eeuw bewaard gebleven. Bekend is de afbeelding van een 'L'-vormig gebouw met een klein gebouw met een torentje op de voorgrond. Dit 'L'-vormige gebouw zal het bouwwerk zijn dat in het midden van de zeventiende eeuw is gebouwd. Dit gebouw is in 1793 afgebroken. Van het omgrachte gebouw zijn geen afbeeldingen bekend.

-----
1) Zegwaard was tot 1935 een zelfstandige gemeente. In dat jaar is het samengevoegd met de gemeente Zoetermeer.

# # # # # # # #

GENEALOGIE EN HERALDIEK

Vergader/werk/inloopavonden

Dit jaar staat nog één vergader/werkavond gepland en wel op 14 december.

De laatste inloopavond van dit jaar is op 21 december.

Voor 1993 zijn de volgende avonden gepland:

Vergader/werkavond: 8 februari, 19 april, 7 juni, 11 oktober en 13 december.

Inloopavonden: 15 maart, 14 juni, 20 september en 20 december.

Alle avonden zijn op de maandagavond en beginnen om 20.00 uur in Het Oude Huis, Dorpsstraat 7. Nadere inlichtingen:

Marjolijne Vijverberg-Kalkema, Stekelbaarsslot 35,
2724 AR Zoetermeer; tel. 079 - 31 65 52.

Schenking

De afgelopen maanden heeft de Genealogische Werkgroep een subsidie ontvangen van de gemeente Zoetermeer en van het Anjerfonds voor de aanschaf van o.a. een computer.

Mede dankzij deze subsidie zijn inmiddels een computer met randapparatuur en de benodigde programma's aangeschaft.

Zowel de gemeente als het Anjerfonds willen wij hartelijk danken voor hun steun.

Tevens wil de werkgroep de heer J. van Dalsen uit Hoek van Holland danken voor de gegevens die hij ons ter beschikking gesteld heeft over het geslacht Schoudt/van Conijnenburg over de periode 1560-1695.

Cursus Oud Schrift

De Genealogische Werkgroep Zoetermeer van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer organiseert komend jaar een cursus paleografie voor beginners. Het doel van deze cursus is het zelfstandig kunnen lezen en in modern schrift overnemen van Nederlandse teksten uit de 16e tot 18e eeuw. Ook diegenen, die hun kennis van het oude schrift willen opfrissen, zijn welkom.

De cursus wordt gegeven op 12 maandagavonden van 20.00 tot ca 22.00 uur, te beginnen op 4 januari 1993. De laatste avond is 5 april 1993 (op 8 februari en 15 maart is er geen cursus).

De cursus wordt gegeven in 't Oude Huis, Dorpsstraat 7.

De kosten bedragen f 50,-. Dit is inclusief lesmateriaal.

Opgeven kan men zich, vóór 1 december, bij Theo van Tartwijk, tel. 079 - 41 24 63. Met hem kunt U dan ook afspraken maken over de wijze van betalen.

# # # # #

VAPOUR, WULVEN EN SCHUYLENBURCH

Elementen uit het hieronder volgend artikel werden eerder geplaatst in ons blad van juli 1986. Daar mij nadien nogal wat nadere historische bijzonderheden bekend werden en het ledental van ons genootschap inmiddels met een kleine zevenhonderd is gegroeid, heb ik gemeend het verhaal nog een keer -maar nu integraal- te brengen.

Men kan zich afvragen of het wel in de lijn van een historische vereniging ligt zich bezig te houden met de geschiedenis van een buurgemeente. In dit geval echter, waar het die van de vroegere Hoge Heerlijkheid Benthuizen, grenzend aan de Ambachten van Zegwaard en Zoetermeer, betreft, geeft de geschiedenis soms zelf het antwoord op die vraag. Immers, eeuwen lang was er sprake van samenwerking en wederzijdse

beïnvloeding op politiek, godsdienstig, bestuurlijk en ook economisch terrein, mede door de geringe afstand tussen de twee kernen. Een grafsteen in het koor van Zoetermeers Oude Kerk getuigt nog van een facet van bovengenoemde zaken: 'Begraven: Gerardt Wyten, in syn leven schout van Segwaert en secretaris van Benthuisse, sterf den 17 lanuary 1682'.

In het gereformeerde doopboek van Benthuisen treffen we de volgende opvallende passage aan:

den 28 Februarij 1706 is gedoopt:

het Kint: Arent

de Vader: Hendrick Vapour

de Moeder: Johanna Praam

de Peter: de Heer Dijonijsius van Schuijlenborgh, regerende borgermeester der Stadt Gorinchem

de Meter: Mevrouw Catharina Praam, Huijsvrouw van de Heer Schuijlenborgh ende in der Selver absentie geheft (= opgetild) door Mevrouw Anna du Bois, weduwe van de Heer Arent Vapour, in Zijn Ed. leven president Schepen tot ... (is onleesbaar, maar moet Rotterdam zijn, want Arent Arentsz Vapour, 7 aug.1652 -28 sep.1705, was schepen te Rotterdam (1))

Dr.Hendrick Arentsz van der Graeff de Vapour, predikant te Benthuisen van 1703 tot 1723, bediende hier de doop aan zijn zoontje. Benthuisen was in die tijd tot de minima onder de dorpen gaan behoren. Het net voorbije jaar 1705 had Hendrick slechts tien dopelingen opgeleverd. Reeds een paar decennia probeerde het dorp te overleven temidden van eindeloze watervlaktes, die het gevolg waren van vervening en slagturen.

De gedoopte jongen had men kennelijk vernoemd naar Hendrickcs op 9 juni 1675 overleden vader Arent, die burgemeester van Rotterdam was geweest. Anna du Bois was Hendricks schoonzuster. Zij leefde van 1663-1741.

De moeder, Johanna Praam, was geboren op 28 november 1668 te Gorinchem als dochter van burgemeester Hendrik Praam, die gehuwd was met Janette Dolegius.

De vader, Hendrick Vapour, was op 27 maart 1664 te Rotterdam geboren als zoon van Arent Hendricks en Catharina Arets van der Wolff. Hij was als éénendertigjarige kandidaat te Herwijnen beroepen op 29

december 1665. Hendrick en Johanna trouwden in Gorinchem op 29 mei 1703. Vier maanden later, op 7 oktober, werd Hendrick, die doctor in de filosofie zou zijn geweest (2), beroepen in zijn tweede gemeente, Benthuisen, waar hij tot zijn dood op 8 november 1723 zou blijven werken.

Hendrick en Johanna kregen naast Arent, die reeds op achttienjarige leeftijd stierf, nog een zoon, Hendrik genaamd. Deze Benthuiser knaap zou het later als Mr. Hendrik van der Graeff de Vapour (1707- 1778) nog ver schoppen. Hij werd burgemeester van Gorinchem en namens deze stad Gecommitteerde in de Staten van Holland en West-Friesland. Hij was ook Heer van Wulven, een buurtschap met kasteel bij Houten in Utrecht. Zijn vader had hier de ambachtsheerlijke rechten in 1719 geërfd van diens neefje Pierre Paget de Bragard, een zoon van dominees oudere zuster Geertruida (3).

Pierre, Heer van Bonnefont, of zijn vader, S.P. Paget de Bragard, kocht namelijk in 1696 het geheel van de erven van Philibert van Tuyll van Serooskerke en Wulven. Het gerecht van Wulven was ook in het kasteel ondergebracht.

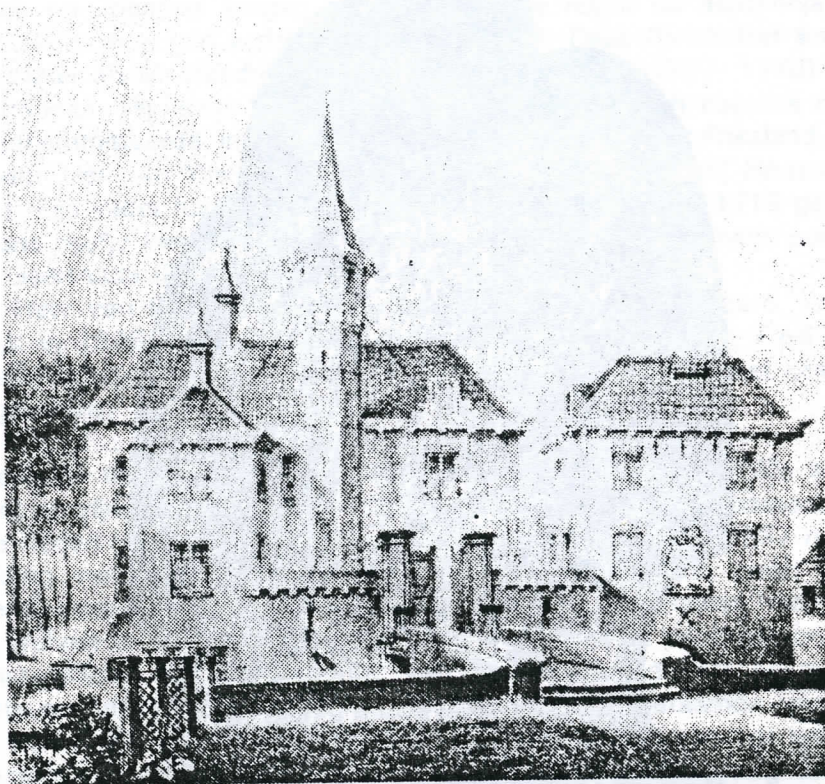
Dat dominee inderdaad Heer van Wulven was (van 1719-1723) staat vermeld op zijn prachtig bewaard gebleven grafsteen in het oostportaal van de Nederl. Hervormde kerk van Benthuisen. Toen men in 1937 na de uitbreiding van de kerk de steen in het portaal plaatste, heeft men gemeend -naar ik aanneem uit onwetendheid- de uitgesleten vreemde naam Wulven te moeten vervangen door Woerden. Op de steen prijken o.a. het wapen van de Vapours, een staande arend met gespreide vleugels en het hoofd naar rechts, en dat van hun befaamde voorgeslacht Van Delff met drie zwarte vogels. Het hartschild van het wapen vertoont een aantal golvende dwarsbalken, van ouds aanwezig in het wapen van de Heren van Wulven (Wulven afkomstig van golven volgens Van der Aa). Al deze attributen treft men o.a. nog aan in een gevelsteen in Houten, afkomstig van het kasteel. Deze steen vermeldt 'Het Gerechtshuys van Wulven' met daarboven het alliantiewapen van Hendrik jr. en zijn dertieneneenhalf jaar jongere vrouw Adriana de la Barre, die slechts zevenendertig jaar oud zou worden.

De ridderhofstede van dominee en zijn nazaten, een leen van de Grafelijkheid van Holland, had eertijds grote bekendheid. In het bijzonder vanwege de verering van de H. Maagd moet het daar toen een drukte van belang zijn geweest.

gevelsteen van voormalig kasteel Wulven

Het kasteel, dat reeds in 1200 wordt genoemd, is enige malen verwoest. De eerste keer gebeurde dat in 1346 door Jan van Arkel, de zevenenveertigste bisschop van Utrecht, als antwoord op een beraamde samenzwering.

Kasteel Wulven, kort voor de sloop rond 1830.

Dominee was viereneenhalf jaar Heer van Wulven. Zijn in Benthuizen geboren zoon, de jong gestorven Arent en Hendrik, bekleedden die functie respectievelijk één en vijfenvijftig jaar.

Mr. Hendrik moet volgens de Wulvense annalen zeer welgesteld zijn geweest. Ter ere van zijn negenenvijftigste verjaardag op 26 juli 1766 op Wulven (hij was toen al oud-burgemeester van Gorinchem) verscheen 'Wulvens Vreugde Bazuin'. Hierin wordt Hendrik genoemd als een man

van groot fortuin. Zijn vrouw wordt bezongen als: "De pit, de kern der Indiaanse vrouwen, 'k meen Adriana uit 't geslagt der de la Bare"(4). Na haar dood is haar dochter Johanna Helena, echtgenote van de Gorinchemse schepen, de domineeszoon Mr.Lodewijk van Toulon, Vrouwe van Wulven van 1780 tot 1791. Haar andere dochter, Adriana Hendrica, gehuwd met ook een lid van de vroedschap van Gorinchem, Thomas Dolegius Adriaan Verboom, sluit in 1805 de Vapour-regie van ongeveer een eeuw af. In later tijd komt het kasteel in eigendom bij de in Brussel woonachtige Franciscus baron van Wijkersloot van Weerdestein. Deze zou het na zijn aankoop in 1827 hebben gesloopt (5).

Terug naar de Benthuiser predikant, die dus beroepen werd in 1703, maakte de Rotterdamse vroedschap hier gebruik van haar een tiental jaren tevoren verworven ambachtsheerlijke rechten over Benthuisen. Arent Vapour zal toen als schepen van de Maasstad en als telg van een daar invloedrijk regentengeslacht zeker betrokken zijn geweest bij de 'missie' van zijn broer naar het dorpje ginds achter de waterige horizon. Bovendien bevond zich in het Benthuiser kerkeraadsarchief een besluit van twee jaar later van de burgemeesters van Rotterdam over verdeling van de beroepskosten van een predikant.

Na de dood van Vapour vraagt men ook goedkeuring aan hen, om een aantal proponenten te gaan horen. Beroepen predikanten of kandidaten moesten van 1749 af eerst in Rotterdam komen preken, voor die stad toestemming gaf met zo iemand in zee te gaan (6). Later, namelijk in 1838, liet men Benthuisen -misschien moet ik zeggen uiteraard- bij het beroepen van iemand uit een prominent Rotterdams zakengeslacht "dezelfde vrijheid als vroeger"(7), alhoewel men over het collatierecht beschikte.

De naam Vapour zou zijn aangenomen door dominees grootvader, Hendrik Arentse van Delff, naar een stuk ingedijkt land (Vapour) bij Rotterdam, dat hij had aangekocht (8).

Door zijn huwelijk met Johanna Praam was dominee Hendrick verwant geraakt aan het befaamde, gefortuneerde, Haagse geslacht Van Schuylenburgh. De oudst bekende uit die familie was de in 1412 levende schildknaap Willem van Schuylenburgh (9). De familie-stamreeks vermeldt twee personen, die geboren zijn in Wijk bij Duurstede, namelijk Anthony in 1590 en zijn zoon Adriaan (10). Laatstgenoemde stierf op 20 feb.1692 te Den Haag, "nadat deselve wel 4 a 5 jaren aan graveel en steen onlijdelijcke pijn geleden hadt" (11).

Uit Adriaans eerste huwelijk(en) werden zeven kinderen geboren, onder wie Cornelis en Willem. Mr. Willem van Schuylenburch was in Den Haag van 1678 af schepen en werd in 1681 burgemeester. Tien jaar later werd hij tevens Hoogheemraad van Delfland. Hij was gedoopt in Den Haag en werd er op 7 sep. 1707 begraven in de Grote Kerk. Uit Adriaans volgende huwelijk werden in de residentie geboren Dionys (15-12-1653), Anthony (29-06-1655) en Anna Maria (12-05-1657) (12). Mr. Dionys van Schuylenburch was vernoemd naar een Amsterdamse oom. Hij volgde zijn schoonvader Hendrik Praam Dirksz op als burgemeester van Gorinchem. Dionys was gehuwd met Catharina Praam Hendriksd. en was een zwager van de Benthuiser predikant. Hij overleed in 1734 (13). Na hem zou -als bekend- een Benthuiser neef op zijn zetel plaatsnemen.

Bij de doop van neefje/kleinkind Arent op de bewuste zondag in februari waren de volgende prominenten aanwezig: Burg. Dionys van Schuylenburch, burg. wed. Jeanette Praam-Dolegius en schepenwed. Anna Vapour-du Bois. De geschenken die Dionys bij die gelegenheid aan zijn Benthuiser neefje moet hebben gegeven, zijn niet bekend. Toevallig weten we wel de vijf verschillende gebruiksvoorwerpen, die hij zelf ooit bij zijn doop als 'pillegift' ontving. Zijn vader krabbelde toen namelijk in de marge van de familiechroniek "gehat van Masseur Bailly een silver hang blakertge, en van mons. Van Sorgen 2 silvere kandelaers, een snuytter en back".

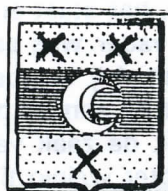
Hendrick Vapour en Johanna Praam bezochten eerder Gorinchem, waar zij op 13 jan. 1704 getuigen waren bij de doop van het negende -en één na laatste- kind van Dionys, Johanna (14), die misschien vernoemd werd naar mevrouw Vapour. Deze Johanna van Schuylenburch zou later het leven schenken aan elf kinderen. Mogelijk was eerdergenoemde in 1747 geboren Thomas Verboom een van hen, want zijn moeder heette Johanna van Schuylenburch.

Dionys was eerder, gedurende slechts één jaar, gehuwd met Sara Bailly, die mogelijk een nicht van hem was. Zijn moeder was namelijk Anne Bailly uit de Amsterdamse Warmoesstraat. Anne overleed 08-12-1689 (15).

Alhoewel de grafsteen in de Benthuiser kerk geen alliantiewapen te zien geeft, en Rietstap er -naar ik dacht- ook geen vermeldt, moest het Praamwapen zeker bekend zijn. Welnu, bij een kwartierstaat van Meester Abram van Schuylenburgh (16) staat ook het wapen van de familie Praam afgebeeld: in het bovenste gouden veld twee schuin-

kruisen, in de blauwe dwarsbalk een gewende wassenaar, d.w.z. een wassende maan met de punten nu naar rechts, en in het onderste gouden veld één schuinkruis.

Een bekende Van Schuylenburch was de Haagse neef (oomzegger) van Dionys, Mr.Cornelis van S. Hij was de tweede zoon van de Haagse burgemeester en was postmeester van het Engelse postcomptoir in de residentie (17). Hij kocht daar de woning naast zijn ouderlijk huis. Het geheel verbouwde hij tot een paleisachtig gebouw 'Schuylenburch' aan de Lange Vijverberg nr.8 (18). Dit pand, wel het "mooiste huis van Den Haag" genoemd, en eigendom van de B.R.D. wordt nog heden gebruikt als ambtswoning van de Duitse ambassadeur.

Praam

-
1, 2, 4	De Ned.Leeuw 1903 C.B.Gen.
3	Als boven en Van der Aa, Aardr.Woordenb. C.B.G.
5	Open Monumentendag 1992 p.20, Uitgave Gemeente Houten. Ook de tekening Kasteel Wulven is afkomstig van dit boekje
6	Ronald Grootveld, Inventaris van de archieven van de Herv.Gem.Benthuizen 1619-1985, p.13
7	J.A.R.Verboom, Rondom de kansel van Benthuizen, p.76
8	De Ned.Leeuw 1891 C.B.G.
9, 16	Dossier van Schuylenburch Z.H. C.B.G.
10,13,17	Ned.Adelsboek 1951 Van Stockum
11,12,15	Fam.kroniek van Adr.van Sch. in dossier van Sch. Z.H. C.B.G.
14	Geref.Doopboek Gorinchem, inv. nr.3
18	Ned.Adelsboek 1951 en rubriek 'De Lijst' (Haagse Rijksmonumenten) H.Crt najaar 1984, Evelyn de Regt

Benthuizen

P.van Waaij

#####

SPREKEND VERLEDEN

In gesprek met het echtpaar Groenheyde

Uit een interview met Abraham Groenheyde, 82 jaar en Wilhelmina Elizabeth Groenheyde-Jongerius, 80 jaar, laten wij hier enkele onderwerpen volgen. Vooral jongere lezers zullen waarschijnlijk niet weten wat radiodistributie is!

De radiodistributie

"Mijn vader begon in het begin van de eeuw een boterzaak. Toen hij in 1907 ging trouwen, gingen ze wonen aan de Voorweg 'Huize Minderzorg', het staat er nog. In 1915 verhuisden ze naar de Dorpsstraat 60. Mijn vader was een zeer vooruitstrevende man, hij hield van alle nieuwe dingen. Hij vervoerde zijn boter met paard en wagen, maar al in 1918 kocht hij een auto. In 1932 deed ik de hele boterzaak alleen en in 1935 heb ik de zaak van mijn vader overgenomen. Mijn vader had toen voor de boter weinig tijd meer, want de radio deed zijn intrede en daar moest hij meer van weten.

Hij zag kans om zelf een radio te bouwen met van die grote spoelen aan de voorkant en een antenne van wel vijftig meter lang. De luidspreker was een heel grote hoorn. Het bouwen van radio's ging hem zo goed af, dat hij ook voor anderen tegen betaling toestellen ging bouwen. Het was toen nog een dure aangelegenheid en lang niet voor iedereen bereikbaar, maar mijn vader had daar al snel iets op gevonden. Hij kreeg vergunning om een radiodistributienet te beginnen. Door de hele gemeente werden palen geplaatst, die met draden aan elkaar waren verbonden en van daaruit werd -bij wie dat wilde- een aansluiting gemaakt. In zijn (vaders) huis werden versterkers gebouwd en zo kwamen toch ongeveer tweehonderd mensen aan radio-ontvangst, tegen een prijs van twee kwartjes per week. Voor distributie hoefde je geen echt radiotoestel te hebben, alleen maar luidsprekers.

Hij draaide grammofonplaten, die hij uitzond naar alle abonnees. Hij sprak alle talen op zijn manier. Hij las de titels voor zoals het op de plaat stond! Als er een draaiorgel in het dorp was, kreeg de orgelman een gulden en die moest dan een half uur voor ons huis leuke liedjes draaien. Mijn vader zette er een microfoon bij en de orgelmuziek werd uitgezonden via het radionet.

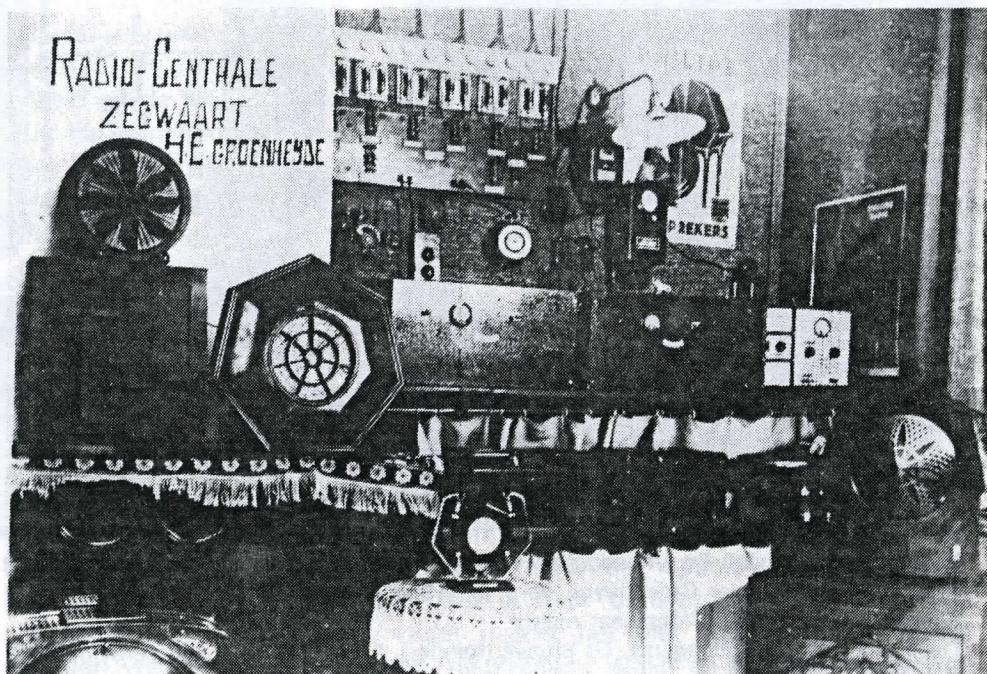
Iedere maandag ging mijn vader het abonnementsgeld ophalen. Hij kwam dan met veel mensen in contact. Als er ergens een ziek kind was, zei hij

door de radio: "Miep, gauw weer beter worden en goed eten hoor!". (Vader Groenheyde was dus toen al, wat wij nu noemen een disc-jockey - De M.)

"Na de oorlog werd de vergunning ingetrokken; de distributie werd overgenomen door de P.T.T., maar mijn vader bleef beheerder in dienst van de P.T.T. Hij heeft dit werk nog heel wat jaren gedaan en hij kreeg daarvoor nog pensioen."

De radiozaak werd voortgezet door de broer van de heer Groenheyde, later kwam daar televisie bij. De zaak en het pand Dorpsstraat 60 heeft de broer overgedaan aan Wim van der Tas, die het later heeft afgebroken en het huidige pand heeft neergezet.

Een kijkje in de 'Zegwaartse Radiocentrale'

Het Rij-examen

"In 1928 was het eerste jaar, dat je rij-examen moest doen voor je rijbewijs. Ik kan het mij herinneren als de dag van gisteren. Het werd afgenomen door burgemeester Bos, die zelf niet kon rijden. Ik moest hem afhalen in zijn woonhuis, 't Oude Huis. "Bram, je kunt het toch wel?" Hij was bang. Ik moest de Vlamingstraat oprijden en daar had je een weg die naar Leiden liep. Ik moest de brug op en achteruit de Voorweg op. "Je moet hier stoppen, ik ga eruit om te kijken of het goed gaat". Hij zei: "Het is in orde hoor" en hij stapte weer in, ik was geslaagd. Waar gebeurd!"

Leden van de visclub De Vriendschap verzamelen op de Leidsewallen. De foto werd gemaakt door de heer Groenheyde op 1 juli 1956. De namen, zoals wij die hebben doorgekregen, zijn van links naar rechts:

De heer Postma (politieagent), Ot Brussé (tuinder), Cees Havenaar (sigarenwinkelier), Arie Smolenaars (werd pas lid toen hij 70 jaar was), Jan van Diemen (kastelein), Isaac Heemskerk (boterhandelaar), Wim van Dorp (kruidenier) en Wim Huurman (accountant). De auto, een Opel Kaptein, is van de heer Groenheyde.

De Visclub

"In 1946 werd visclub De Vriendschap opgericht door Cees Havenaar, Joop Duiniveld, A. Muilwijk en Isaac Heemskerk. Er waren ongeveer vijfentwintig leden. Niet iedereen kon lid worden, je moest 'gewogen' worden. Maar goed ook, het waren in die tijd allemaal zakenmensen, er werden borreltjes gedronken, er werden wel eens sterke bakken verteld, daar kan een burgemeester geen lid van worden! Eens per maand was er een gezellige vergadering, meestal in café Van Diemen op de Wallen. En ook eens per maand een viswedstrijd, meestal aan de Westeinderplassen. We huurden boten met twee man erin, je mocht vissen wat je wilde. Na afloop werd de vis gewogen en gemeten of ie niet te klein was en wie de meeste vis had, had de eerste prijs, gebak of stroopwafels. In het begin bracht Havenaar alle vis bij de nonnen, die tegenover de Katholieke Kerk woonden en een meisjesschool hadden.

Een meisje uit een druk middenstandsgesin

Mevrouw Groenheyde is op school geweest bij de meesters Verwers, Baylé en Geitenbeek. Omstreeks 1924 werd een nieuwe school gebouwd, de huidige muziekschool in de Dorpsstraat. Doorleren, bijvoorbeeld op de MULO in Voorburg, was er niet bij.

"Ik had vier jongere broers, ik was dertien, toen moest ik thuis werken, het huishouden leren, 's avonds naailes volgen op de avondschool bij Neeltje Bouwman. Mijn vader had een drukke smederij, er werd gewerkt van 's morgens zeven tot 's avonds zeven en 's zaterdags tot één uur. Er was een inwonende knecht, u begrijpt dat het een heel druk gezin was, waar mijn hulp hard nodig was. Tot aan mijn trouwen in 1935 ben ik thuis geweest."

Ontmoetingspunten voor de jeugd van het dorp waren, behalve de school, de gymnastiekvereniging en de korfbalclub.

"Ook in de winter bij het schaatsen op de Grote Dobbe, achter de Katholieke Kerk, ontmoetten jongens en meisjes elkaar. Ik leerde daar mijn man kennen. Hij heeft mij leren schaatsen en van het een kwam het ander. Het was een nette jongen en hij was van dezelfde kerk. Hij kwam uit Zegwaard en ik uit Zoetermeer, maar dat speelde geen rol. Mijn moeder stond oogluikend toe, dat ik naar dansles ging -waar nu het Parochiehuis is- maar mijn vader mocht het niet weten. In de winter leerden we, één keer per week, de Weense Wals, de Foxtrot enzovoort. Ze was voor die tijd een heel moderne moeder."

J.Th. de Man

Rectificatie

In het vorige nummer zijn in het artikel betreffende het interview met de heer Van Schaik enige storende fouten geslopen. Op blz.6 bovenaan is het woord 'vader' weggefallen. Op blz.7, tweede alinea, staat: "Dat zit zo, mijn vader had enkele koeien...". Dit had moeten zijn: "Dat zit zo, mijn vader had enke koeien...", in de betekenis van 'alleen maar' (excuses redactie, C.J.M.V.).

GIFTEN

Het afgelopen jaar heeft een aantal leden van het Historisch Genootschap boven het contributiebedrag een bedrag extra betaald ten behoeve van de Werkgroep Interviews. Wij hebben dat heel erg op prijs gesteld en langs deze weg willen wij u laten weten hoe wij de giften hebben besteed.

In de eerste plaats is er een zogenaamde adapter voor gekocht (een transformator zouden we vroeger zeggen), waarmee de cassetterecorder rechtstreeks op het lichtnet kan worden aangesloten. Batterijen zijn daarom voor één van onze recorders niet meer nodig; dit is goed voor het milieu en het is kostenbesparend. Verder hebben we een hoofdtelefoon aangeschaft en die is handig bij het uitwerken van de interviews. Je hoeft dan niemand in de omgeving te storen. Wij danken de goede gevers.

De Werkgroep Interviews

# # # # # # # #

VERSLAG van de ledenvergadering van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer, gehouden op 27 april 1992.

Aanwezig: 33 leden met 5 berichten van afwezigheid.

1. Opening

De voorzitter opent om 20.00 uur de vergadering en heet de leden welkom op deze voor de vereniging en het museum trieste dag. Afgelopen nacht heeft een korte maar hevige brand de kamer van de conservator volledig verwoest.

Naast de brand- en rookschade kan men toch van geluk spreken dat 't Oude Huis voor

grotere rampspoed gespaard is gebleven. Eerst zal een voorlopige balans opgemaakt moeten worden en contact worden gezocht met gemeente en verzekering. De geplande tentoonstelling zal voorlopig geen doorgang vinden.

2. Mededelingen van het bestuur

Afgelopen half jaar heeft het bestuur zijn activiteiten op diverse terreinen weten waar te maken. Het verenigingsblad heeft een beperkte wijziging ondergaan. Zonder advertenties maar met financiële steun van de Zoetermeerse ondernemers kunnen wij het blad meer inhoud geven. De voorzitter bedankt daarom de redactie voor haar inspanningen.

Het register 1982-1991 naar aanleiding van het 10-jarig bestaan van het verenigingsblad is zonder veel kosten verschenen. Ook is er in samenwerking met het museum een nieuw aanmeldingsformulier in gebruik genomen.

De herdruk van "Gebundeld Verleden" heeft tot nu toe weinig reacties opgeleverd. Het bestuur tracht het bedrijfsleven warm te krijgen voor een eventuele herdruk van het boek.

De woningbouwvereniging heeft belangstelling voor artikelen voor haar kwartaalblad. Het genootschap geeft zijn medewerking aan het schrijven van een aantal artikelen.

3. Verslag ledenvergadering 11 december 1991

- Dhr Van Noort vraagt naar de stand van zaken rondom de artikelen reeks "Het verleden herleeft". De voorzitter meldt dat mw Veldman zich eerst zal inwerken waarna zij na de vakanties de rubriek weer op zal starten.
  - Wijziging tekst: De museumbestuursleden Grootveld en Van der Kolk treden uit het museumbestuur.
  - De verhoging van de post verzekering/belasting heeft betrekking op de OG-belasting. Er heeft geen verhoging van verzekering plaatsgevonden.
- Hierna wordt het verslag goedgekeurd.

4. Jaarverslag 1991

Met als enige opmerking dat er enkele oude films van het HGOS op de avond van april '91 zijn vertoond wordt het jaarverslag 1991 goedgekeurd.

5. Financieel overzicht 1991

De penningmeester deelt de toelichting uit behorend bij het financieel overzicht. Hierna vraagt hij de leden of er op- of aanmerkingen zijn.

BALANS

Dhr Van Noort vraagt of het bedrag van f 339,50, twee maal genoemd op de balans, de helft betreft van de aanschaf van de printer. Dit is inderdaad het geval. HGOS en AWZ nemen ieder een gelijk deel voor hun rekening voor gezamenlijk gebruik.

Mw Moerman vindt dat er een aantal fondsen opgeven dient te worden. O.a. het fonds Molen de Hoop staat al enige jaren op de balans. Verduidelijkt wordt dat aan dit fonds ooit een bestemming is gegeven via een notariële akte. Hierin wordt gesteld dat dit fonds alleen aangewend kan worden voor het herstel van monumenten binnen Zoetermeer, o.a. 't Oude Huis.

Het fonds publikatie opgravingen f 1250,-- staat op de balans voor de publikatie n.a.v. de opgravingen naar huize Palesteyn. De publikatie is in een gevorderd stadium, aldus de AWZ. Het bestuur is in principe voor het opheffen van fondsen. Ook dit jaar is dit aan de

orde geweest; zie fonds Pelgrimshoeve.

Dhr Van Well vraagt of de fondsen rente dragend zijn. Dit is juist, het is opgenomen in het totaal van de rente.

Mw Moerman vraagt naar besteding van de gift van f 300,- die volgens de voorzitter niet nodig blijkt te zijn. De penningmeester verduidelijkt dat het register 1982 - 1991 tot nu toe niets gekost heeft, maar verwacht toch een aantal kosten.

FINANCIEEL OVERZICHT 1991

De rente over de giro-plusrekening en Roparco-rekening over 1991 worden in 1992 geboekt.

De post diverse bevat een aantal kruisposten. Door het gebruik van verschillende rekeningen binnen de vereniging komen deze posten naar voren. In 1990 en 1991 is er een aantal malen foutief geboekt wat later weer hersteld is. De penningmeester wil op deze manier opening van zaken geven.

Dhr Van Noort constateert dat de begroting hier en daar wordt overschreden. Dit is juist. De wisseling van penningmeester is hier debet aan.

Wat betreft de verzekering van de inboedel, dit i.v.m. de brand in 't Oude Huis, kan de penningmeester mededelen dat de vereniging verzekerd is voor een som van f 90.000,-. Er is inmiddels contact geweest tussèn de beide penningmeesters van vereniging en museum.

6. Verslag kascommissie

Mw Moerman en dhr Hoekstra hebben op 2 maart jl. de financiële bescheiden van de penningmeester gecontroleerd en in orde bevonden. De kascommissie stelt daarom voor het bestuur i.c. de penningmeester te dechargeren.

Hierna wordt het financiële jaaroverzicht 1991 door de leden goedgekeurd en de penningmeester gedechargeerd.

7. Verkiezing kascommissie

Dhr Hoekstra treedt af. Mw Moerman blijft nog een jaar aan. Dhr Nijholt wordt benoemd voor een periode van 2 jaar. Reserve lid is dhr Van Luijpen.

8. Bestuursverkiezing

De voorzitter deelt mede dat volgens rooster mw Brandhorst en dhr Switsar aftreden uit het algemeen bestuur. Zij stellen zich herkiesbaar. Dhr Van der Kolk treedt na een jaar af, dit i.v.m. zijn aftreden als bestuurslid van het museum. Er hebben zich geen tegenkandidaten aangemeld. Uit de schriftelijke stemming blijkt, dat na telling van de stemmen, mw Brandhorst en dhr Switsar het vereiste aantal stemmen hebben behaald, waardoor zij per heden zijn verkozen voor een laatste periode van drie jaar.

Hierna neemt de voorzitter afscheid van dhr Van der Kolk. Dhr Van der Kolk heeft zitting in het bestuur sinds 1987. In eerste instantie voor de AWZ, later voor het museum. Ondanks dat hij afscheid neemt blijft hij nog actief binnen de vereniging. De voorzitter bedankt hem namens het bestuur voor de goede samenwerking in het afgelopen jaar. Verder voor de vele activiteiten die hij voor de vereniging heeft ontplooid.

Deze keer bedankt het bestuur de volgende vrijwilligers voor hun inzet voor de vereniging. Vele jaren zijn mw Kruls en mw Bruggeman actief bij het verzorgen van de inwendige mens bij openingen, bijeenkomsten etc. Het bestuur bedankt hen voor hun inzet.

De bij nieuwjaarsreceptie aangekondigde ledenwerfactie met daaraan verbonden het winnen van een aantal prijzen in de vorm van een aantal toegangskarten voor de Floriade nadert zijn ontknoping. Dhr Van Well trekt een aantal loten waarop de 3 dagkaarten en een passe-partout zijn te winnen

9. Rondvraag

Dhr Van Duren is zeer geïnteresseerd in vleermuizen en vraagt of er leden zijn die vleermuizen gesignaleerd hebben. Vooral de sloop van oude panden etc. geeft een verminderd aantal te zien in Zoetermeer. Hij snijdt dit onderwerp aan in het verenigingsblad.

Gevraagd wordt waarom nieuwe leden geen statuten ontvangen van de vereniging. De voorzitter geeft aan dat aan nieuwe leden geen statuten worden verstuurd. Zij zijn evenwel op verzoek op te vragen bij de secretaris.

Mw Moerman is enige tijd geleden benaderd door een huis-aan-huisblad. Dit heeft belangstelling voor het plaatsen van artikelen en foto's uit ons blad. Zij heeft dit verzoek toen aan het bestuur doorgegeven en vraagt of het bestuur daarop actie heeft ondernomen. Antwoord: nog niet.

Dhr Schneider vraagt naar de komende excursies. Hij wordt verwezen naar het komend verenigingsblad. Waar het kerkepad naar toe gaat is nog niet bekend.

Dhr Van Waaij vraagt om een aantal aanmeldingsformulieren voor een reünie van de Christelijke school 1936. Er worden enkele oude films vertoond.

Dhr Van Well verzoekt het bestuur dringend te overwegen preventieve maatregelen te nemen tegen een brand als afgelopen nacht. Hij stelt voor alles in het werk te stellen dat unieke documenten en collectie op deze manier niet verloren gaan. Een extra bijdrage van de leden zal het overwegen waard zijn.

Dhr Klos meldt dat een delegatie van de provincie op 6 mei 't Oude huis zal bezoeken.

Dhr Hoogland vindt dat de inventaris te laag verzekerd is. De voorzitter geeft toe dat een collectie altijd uniek is, waardoor een waarde bepaling moeilijk te maken valt. Vele zaken zijn onvervangbaar.

10. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering onder deze eerder genoemde bijzondere omstandigheden. Hij wenst in het bijzonder het museumbestuur, de conservator, dhr Klos en alle andere vrijwilligers veel sterkte toe bij het weer geheel herstellen van de brandschade. De voorzitter sluit de vergadering om 22.15 uur

H.M.J.Windmeijer

#####

BEGROTING

BATEN		BRON	1992 voorstel	1993
5.	Contributies en giften	HGOS	16000	18860
8.	Opbrengst advert./sponsors	HGOS	1100	1400
9.	Opbrengst lezingen/filmavonden	HGOS	500	500
10.	Rente	HGOS/AWZ	500	500
11.	Excursies	HGOS	pm	2000
12.	Diversen	HGOS	800	4000
6.	Donaties en giften	AWZ	5000	5400
7.	idem	-GWZ		340
		-WIZ		100
Totaal			23900	33100
LASTEN		BRON	1992 voorstel	1993
6.	Algemene kosten	HGOS	800	2000
7.	Belasting/verzekeringen	HGOS	750	1150
8.	Bestuurskosten	HGOS	400	700
9.	Collectie	HGOS	1000	1000
10.	Genealogie	HGOS/GWZ	1000	2000
11.	Interviews	HGOS/WIZ	400	200
12.	Huisvesting	-HGOS	3600	3300
		-AWZ		1600
13.	Onderhoud kopieermachine	HGOS	800	1600
14.	Vergaderingen	HGOS	450	700
15.	Lezingen	HGOS	1500	1600
16.	Lidmaatschappen	HGOS	250	150
17.	Literatuur	HGOS	300	200
18.	PR en educatie	HGOS	250	500
19.	Telefoonkosten	HGOS	400	600
20.	Verenigingsblad	HGOS	5500	7000
21.	Reservering aanschaffingen	HGOS	2500	2000
22.	Diversen	HGOS	470	1000
23.	Excursies	HGOS	pm	2000
24.	Archeologische Werkgroep	AWZ	3530	3800
Totaal			23900	33100

TOELICHTING bij VOORSTEL BEGROTING 1993

INKOMSTEN (Baten) :

5. Contributie en giften: Uitgegaan kan worden van een ledental van 875 betalende leden, waarbij de contributie gehandhaafd blijft op f 20,- per lid, maar waarbij evenals in 1992 aangedrongen wordt bij de leden om de minimum-contributie vrijwillig wat te verhogen.

Voorstel aan de ledenvergadering hiermee in te stemmen.

11. Excursies: In deze begroting 1993 is uitgegaan van de werkelijke inkomsten/uitgaven (zie onder uitgaven post 23), zoals die in 1992 zijn ontvangen c.q. uitgegeven. Deze posten dekken elkaar praktisch geheel.

12. Diversen: Deze post is nooit van te voren goed in te schatten, omdat extra inkomsten ineens in de boekhouding moeten worden opgenomen. Voor 1993 is begroot volgens het systeem van ervaringscijfers uit 1991/1992.

UITGAVEN (Lasten) :

Verskillende uitgaven-posten zijn voor 1993 aanmerkelijk hoger begroot. Dit om de volgende redenen:

- in 1992 (en eind 1991) werd pas duidelijk welke uitgaven voor rekening van het HGOS door anderen waren betaald en deze moesten dus worden verrekend;
- de werkelijke uitgaven zijn in 1992 aanmerkelijk hoger uitgevallen dan oorspronkelijk begroot.

De volgende posten behoeven nog nadere toelichting:

6. Algemene kosten: duidelijk hoger, omdat door het Museum de uitgaven voor schoonmaak, koffiegebruik e.d. worden voorgeschoten. Na verrekening bleek de oorspronkelijke begroting 1992 veel te laag.

7. Belastingen en verzekeringen: verhoogd met de aanslag OGB (Onroerend goed belasting voor 1992: f 1020,-

Genealogie (10), Interviews (11) en Archeologische Werkgroep (24) hebben begrotingen 1993 ingediend, die ongewijzigd in dit voorstel zijn verwerkt.

- GWZ heeft een bedrag van f 550,- als afschrijving 1e jaar P.C. genoteerd; voor HGOS is daarom de reservering aanschaffingen (21) met f 500,- verminderd.
- WIZ heeft gevraagd de reparatie c.q. vervanging van apparatuur ten laste van algemene reserveringen aanschaffingen te mogen brengen, wanneer daar aanleiding toe is.

Voorstel: hiermee akkoord te gaan.

- AWZ heeft verzocht de huurbijdrage aan het HGOS duidelijk tot uitdrukking te laten komen. Vorig jaar was één huurbedrag opgenomen; voor 1993 zijn huisvestingskosten gesplitst en voor AWZ het volle bedrag van f 1600,- als uitgave genoteerd.
- Voorts verzoekt AWZ de uitgaven onder 4 posten te mogen boeken. Voorheen waren dit er dertien. Die posten worden dan; 1. algemene kosten (f 800,-), 2. uitvoeringskosten (f 2200,-), 3. reserveringen aanschaffingen (f 800,-) en 4. huisvesting (f 1600,-)

Aangezien hiertegen geen bezwaar bestaat, is het voorstel om met beide verzoeken in te stemmen.

12. Huisvesting: opgenomen zijn de huisvestingslasten voor HGOS en AWZ. Met het museum vindt jaarlijks een verrekening plaats volgens de afgesproken verdeel sleutel.
19. Telefoonkosten: opgenomen zijn de werkelijke kosten voor het HGOS. Met het museum vindt jaarlijks verrekening plaats volgens de afgesproken verdeel sleutel.
20. Verenigingsblad: voor het vijf keer per jaar verschijnen met een produktieprijs van ongeveer f 1400,- per nummer.
21. Reserveringen aanschaffingen: zie opmerking onder uitgave 10 GWZ; derhalve 500,- minder begroot.
23. Excursies: zie onder inkomsten post 11.

P.W. Wester, penningmeester

#####

KOPIJ voor het februari-nummer is dagelijks welkom bij mevrouw C.J.Moerman-van Voorst, Irenelaan 15, 2712 CC ZOETERMEER.

Uiterste inleverdatum: zaterdag 16 januari 1993

#####

KOOT

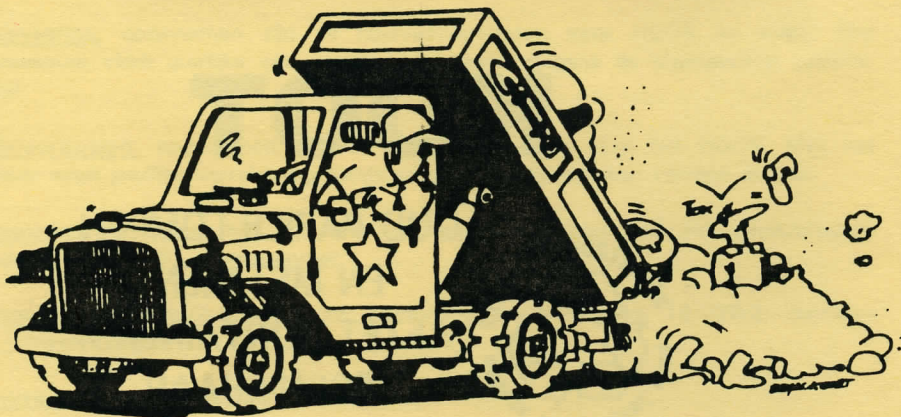

oud papier lompen
en metalen
afzet containers
beschikbaar

vlamingstraat 30
2713 RS zoetermeer

TEL. 079 - 164196

HET AVONTUUR BEGINT BIJ DE DUMP

- CAMPINGSPOORT
- SCHIETSPOORT
- WERKKLEDING
- CAMPINGGAS
- OVERLEVINGSSETS
- MESSEN
- LEGERKLEDING
- VRIJETIJSKLEDING

de dump
hervijnen
dorpsstraat 66 zaetermeer

079-
163551